

Beslutningsforslag nr. B 26. Fremsat den 23. november 1982 af Tinning (VS), Steen Folke (VS), Anne Grete Holmsgård (VS), Waldorff (VS) og Wilhelm (VS)

Forslag til folketingsbeslutning om børnefamiliens økonomi

Folketinget opfordrer regeringen til som led i en samlet børnepolitik at fremlægge en plan, som gradvis i løbet af en årrække fører frem til følgende målsætninger:

- 1) at børnetilskuddet dækker de faktiske merudgifter ved at have børn, dækkende
- 2) at daginstitutionsophold på samme måde som skolegang gøres vederlagsfri, og
- 3) at de kollektive trafikmidler gøres gratis for børn i og under den skolepligtige alder.

Bemærkninger til forslaget

Generelle bemærkninger

Et tilsvarende forslag er tidligere blevet fremsat i folketingsåret 1981-82 (2. samling), se således Folketingstidende 1981-82 (2. samling), forhandlingerne sp. 276 og 4982 og tillæg A, sp. 663.

Forslagsstillerne er af den opfattelse, at det ikke bør være en økonomisk belastning at have børn, og at der derfor bør ske en udjævning af livsindkomsten, således at børnefamilier får forbedret deres materielle vilkår, mens børnene er hjemmeboende, og i forhold til i dag får en mindre disponibel indkomst, når børnene er flyttet fremme fra.

Samtidig må der også ske en social omfordeling, således at højindkomsterne vil komme til at bidrage til lavindkomsternes forbedrede vilkår.

Dette kan ske ved, at børnetilskuddet bringes i overensstemmelse med de faktiske udgifter til elementære fornødheder som bolig, beklædning og mad, og at daginstitutionsoophold og benyttelse af de kollektive trafikmidler gøres gratis for børn.

En sådan omfordeling bryder med den traditionelle opfattelse, at børn og de dermed forbundne udgifter må være en helt privat sag – en opfattelse, som de nuværende støtteordninger ikke gør op med, men kun sætter nogle nødtørftige lapper på.

Vi skal væk fra den opfattelse, som er kommet til udtryk i bemærkningen om, at »folk må vælge, om de vil have barn eller bil«. Realiteten er jo, at om nogen har behov for bil, så er det først og fremmest børnefamilierne.

Udgangspunktet bør efter forslagsstillerne opfattelse være, at samfundet garanterer tilstrækkelige børnetilskud, så børnene sikres en materielt tryk opvækst, uden at de og deres forældre skal lide store afsavn.

Ud over at børnefamilierne generelt har lavere levestandard end par og enlige uden børn, er der en stor gruppe, som har en væsentlig lavere levestandard. Ifølge børnekommissionen tilhører 66 pct. af enlige mødre lavindkomstgruppen, hvor »kun« 25 pct. af gifte med børn tilhører denne gruppe. 30 pct. af børnerige familier tilhører lav-

indkomstgruppen. I alt tilhører 27 pct. af alle børnefamilier lavindkomstgruppen.

Dette taler for, at man i første omgang må satse på at forbedre vilkårene for lavindkomstfamilierne.

Men den principielle målsætning må være børnetilskud, der dækker de faktiske omkostninger, således som det er formuleret i dette beslutningsforslag. Forslagsstillerne erkender, at det har meget betydelige fordelingspolitiske konsekvenser og derfor ikke kan gennemføres fra den ene dag til den anden. Derfor foreslås en gradvis indførelse over en årrække. VS vil gerne medvirke til at gennemføre denne omfordeling så hurtigt som muligt, dvs. over 4-5 år. Men selv om regeringens overgangsplan eventuelt skulle bygge på en overgangsperiode af længere varighed, f.eks. 8-10 år, ville det være et stort fremskridt at få fastlagt de principielle mål og få opstillet en tidsplan.

Bemærkninger til de enkelte punkter

Ad 1

At det er et privat anliggende at have børn, skinner meget tydeligt igennem i det offentlige børnetilskudspolitik. Det almindelige børnetilskud var pr. 1. oktober 1982 på 2.244 kr. årligt. Det forhøjede børnetilskud var pr. 1. oktober 1982 på 3.372 kr. årligt. Derudover er der særlige børnetilskud til særlig vanskeligt stillede, som kan give op til 10.368 kr. årligt.

Dette svarer til, at børnefamilier, der modtager det almindelige børnetilskud, modtager 6,15 kr. pr. dag pr. barn til dækning af udgifterne ved deres børn. Til sammenligning giver staten i formidlet familiepleje 64,50 kr. pr. dag eller 23.500 kr. årligt for børn under 10 år og 68,00 kr. pr. dag eller 24.800 kr. årligt for børn på 10 år og derover til dækning af de daglige fornødheder. Det vil sige at staten giver 10 gange så meget som det almindelige børnetilskud. Der er således ikke noget rimeligt forhold mellem det, staten betaler i almindeligt børnetilskud, og det, staten anser som dækkende for udgifterne til et barn. Det skal nævnes, at der i

forslaget til finanslov for 1983 er budgetteret med en udgift til almindeligt børnetilskud på 1.523 mill. kr. Hvis det almindelige børnetilskud skulle svare til de udgifter, staten skønner dækker de reelle udgifter ved et barns fornødenheder, skulle der have været budgetteret med ca. 15 mia kr.

Det fremgår af børnekommissionens betænkning, at børnefamilier betaler for deres børn med en generelt lavere levestandard. Den har foretaget en sammenligning af par med og uden børn inden for samme bruttoindkomstkategori. Den viser, at den disponible indkomst pr. familiemedlem for par uden børn er 44.000 kr. pr. år pr. husstandsmedlem, medens et par med ét barn har 31.000 kr. pr. år pr. husstandsmedlem, et par med 2 børn har 23.000 kr. årligt pr. husstandsmedlem, et par med 3 eller flere børn har 17.000 kr. årligt pr. husstandsmedlem. Bruttoindkomstkategorien er 110.000–150.000 kr. i 1976.

Ved at se på de relative børneomkostninger kommer børnekommissionen frem til, at husstande med henholdsvis 2 og 3 børn skal have en disponibel indkomst, der ligger henholdsvis 22 pct. og 58 pct. højere, sammenlignet med en familie bestående af 2 voksne og et barn, for at have samme levestandard.

Andre undersøgelser viser, at et barn forringer familiens materielle vilkår mellem 10 og 30 pct. sammenlignet med et par uden børn.

Foretages der en sammenligning af forbrugsmønstret inden for samme bruttoindkomstkategorier, fremgår det, at udgiften til mad ikke stiger væsentligt med antallet af børn; der bruges kvantitativt det samme. Det kan kun tolkes derhen, at kvaliteten falder med et stigende antal børn. Det fremgår da også af børnekommissionens betænkning, at der er øget tendens til fejlnærning blandt børn.

Det samme mønster gør sig gældende inden for udgifter til bolig. Selv om man skulle antage, at familier med mange børn havde brug for de største og dermed dyreste boliger, anvender etbarnsfamilier 21,7 pct. af deres disponible indkomst til boligudgiften, mens familier med 3 eller flere børn bruger 17,5 pct.

Foretages der en sammenligning ved hjælp af indeks mellem de forskellige indkomstkategorier og antallet af børn, fremgår det, at lavindkomstfamilier tilpasser sig deres lavforbrugsmuligheder inden for bolig og transport, ud over at det forekommer helt urimeligt med så store forskelle i forbruget.

Efter forslaget skal børnetilskuddet dække de faktiske gennemsnitlige merudgifter til husleje, tøj

og mad, idet andre behov foretrækkes sikret ved mere målrettede foranstaltninger, således at støtten fungerer efter hensigten.

Hvad boligudgiften angår, tænker forslagsstillerne sig merhuslejen for ét barn opgjort som gennemsnitsprisen for en boligudvidelse på 20 m² i lejesektoren, overensstemmende med målsætningen om et boligareal på 20 m² pr. familiemedlem plus et basis- eller fælles-areal på 20 m². Det er klart, at et sådant gennemsnitsbeløb indregnet i børnetilskuddet hverken rammer den korrekte merhusleje i de enkelte tilfælde eller sikrer, at pengene faktisk anvendes til boligformål. Det sidste ville blive overordentlig kompliceret og bureaukratisk og indebære stor risiko for, at netop lavindkomstgrupperne ikke ville kunne bruge en sådan ordning, således som boligmarkedet ser ud nu, så forslagsstillerne er foreløbig nået til den konklusion, at det må forsøges med den simple løsning, som her foreslået – med mulighed for at tage spørgsmålet op til nyvurdering, hvis det viser sig, at børnefamilierne stadig har for lidt plads. Og dette, at et gennemsnitsbeløb ikke kommer til at svare til familiens faktiske merudgift, tager forslagsstillerne med sindsro, eftersom det i almindelighed indebærer en omfordeling, der socialt vender den rigtige vej. dvs. fra de bedststillede til de dårligststillede. En beregning over, hvad et barn gennemsnitlig bruger til mad og tøj, foreligger os bekendt ikke. Men den må kunne laves.

Et børnetilskud beregnet efter disse retningslinjer, hvor det skal give fuld dækning for de elementære udgifter til bolig, kost og beklædning, kan forslagsstillerne således ikke angive på kroner og øre. Et meget groft skøn lader formode, at det vil ligge omkring 11.000–13.000 kr., men der må som nævnt foretages nærmere beregninger, som forslagsstillerne ikke har mulighed for at lave.

Ad 2

Det er rimeligt og nødvendigt, at daginstitutionerne over en årrække gøres gratis for alle.

Som alle andre sociale ydelser er kollektive anliggender, skal også daginstitutionerne være gratis for brugerne.

Daginstitutionerne skal ligestilles med det gratis skoleophold, med de gratis sundhedsforanstaltninger og andre kollektive foranstaltninger, der gratis stilles til rådighed for brugerne. Gratis daginstitutioner vil også bryde med den opfattelse, at børnepassning er et individuelt økonomisk problem for forældre. Det vil også bryde med de effektivitetskrav, som ligger til grund for det nuværende beta-

lingssystem, som siger, at når vi skal uddannes, går det offentlige ind og betaler, og når der »kun« er behov for pasning og kærlighed, er det den enkelte, der må betale. At daginstitutionerne også »uddanner« og skolen også »passer« på børn, er endnu ikke slået igennem i forældrebetalingen.

Derudover har alle børn behov for at komme ud blandt andre børn og voksne og opleve andet end det familieliv, de er vant til. Det skal ikke være betalingen, der afholder forældrene fra at sende deres børn i daginstitution.

Det har vist sig, at især lavindkomstfamilierne afholder sig fra at sende deres børn i daginstitution, fordi de finder betalingen for belastende.

Ved en gradvis overgang til gratis daginstitutioner vil efterspørgslen også stige. Da forslagsstillerne imidlertid betragter det som en ret, at alle forældre og børn skal have adgang til en daginstitution, må den merudgift, der er forbundet med gratis daginstitutioner og forøget tilgang, betales over skatterne.

Som led i en overgang til gratis daginstitutioner foreslår forslagsstillerne, at maksimumgrænserne for tildeling af friplads sættes væsentligt op. Samtidig foreslås en søskendemoderation, hvor det første barn betaler gennemsnitsprisen, såfremt det ikke er dækket af friplads, hvorefter opholdet for de øvrige søskende er gratis.

Ad 3

Benyttelse af kollektiv transport skal gøres gratis for 0-16-årige. Dette hænger sammen med udløbet af den skolepligtige alder og den periode, hvori børnene modtager børnetilskud. Den gratis kollektive transport kan således være med til at supplere det mangelfulde børnetilskud. Gratis kollektiv transport for de 0-16-årige kan også være med til at øge trafiksikkerheden for disse, indtil en trafiksanering er sat igennem, idet børn og unge, som af økonomiske grunde er tvunget til mere farlige trafikformer, omkostningsfrit kan anvende den kollektive trafik.